

Viszont Takács költészetének drámaisága kevésbé meggyőző az elidegenedés modern s divatos témakörében. Publicisztikai ihletést érzünk az elmechanizálódó ember illetén rajzában:

*elektromos antenna-erdő a hajam szálazása;
a belső akarat elsorvad már a sűrű jelfogásban;
már csak ez a túlérzékenység, a ráhallás van.*

Ott a legjobb, ahol póztalanul szól, „hulla-józanul”, „a buta jámborodás, a romantika” szerepjátszásának elvetésével.

Ars poeticája: a költészet a teljesebb és gazdagabb lét, a példaélet kibontakozása. A lehető világ. „Elvadulók inkább, mint idomított; elmenekülő, gyáva, visszavonult, mintsem a látszatokba beleszorult” — fogalmazza meg embereszmenyét. Vállalja a kettős kötetét: „Kovács és szikla voltam... táplálni, megmaradni.” Madách régi gondolatát némi egzisztencialista sugallatra építi tovább, midőn hirdeti a lét erkölcsi hierarchiáját. Víványa egy olyan líra, amely már túlhalad az élményköltészet hagyományos közvetlenségén, ám az alkotói ént mégse stilizálja távolivá a személyestől. Emberi jelenlét és elvontság kapcsolódik egymásba. A formát alárendeli a gondolatnak: „Izzasztott kíváncsiság, nem tervezés; csinosítás helyett megismerés” — hangzik vallomása a lírai műhely alaptörvényéről.

A *Beismerések*: gondolat és portré szövődésével jelentős verseskötet. Gazdagsága inkább indulati, mint érzelmi; az ironia keserűséggel, a düh szarkazmussal váltakozik benne. Életérzése komorabb, dallá ritkán csordul. (Ám hajlama ellenére is tud szép verset írni, példa rá a *Négy szólamra*, vagy a *Fölszedett sátorfámmal*. Az alkatával való küzdelem magyarázza olyan megható szerelmi költeményeinek születését, mint a *Szabadító*.) Látása „körhinta-szerű”: előrehaladó szerkesztés helyett visszatérő motívumokkal, felvillanó képek laza sorozatával, ellentétes indulatok vonzásával és taszításával. Tipikus képe az örvény. A szavak nyers lávaként forognak benne. Ritmusa tele zökkenővel. Nyelve inkább lendületével, szabadversre emlékeztető tirádaival, tömörségével, semmint definitív pontosságával, világosságával tűnik ki. Néhol túllontúl elhanyagolja a szófűzés stilsztikáját. (Példa lehet erre *És újra tavasz* című verse: „A férfiak érdekeltységén túl a lányok... Mint legszebb jelképei a kikeletnek!”) A korábbi kötetekhez képest mégis mintha kevesebb érdes él, nyers erő jellemezné e költészetet. Nem a finomság, a báj gyarapodott benne, hanem a gondolkodói fegyelem. Műfaji tekintetben sikerültebbek azon versei, melyekben átteleesebb a kifejezés; így például mítoszt értelmeznek újjá. (E nemből a legjobb a *Noé az árvíz után* — „szélárnyékos” konzolidációkról.) Más, közvetlenebbül szóló költemények mintha megrekednének az esetlegességben (*Leendő borospincém csalizára*).

A *Beismerések*: sikerült kísérlet a költői hang megújítására. Várjuk a folytatást: az „alkalmassá tett” versek után a „megcsinált” versek nagyobb számát.

GREZSA FERENC

Nagy Gáspár: Koronatűz

A *Koronatűz* egy tudatos költő első kötete. Tipikusnak nevezhetnénk, ha nem volnának máris átlagon felüli eredményei, amelyek még a pályakezdőknél szokásos hibákat, döccenőket is átlényegítik. 1949-ben született, a Vas megyei Bérbaltaváron „Szőlőbontáskor, májusi karácsonyban / foltos szalmazsák fölé leszállt az angyal.”

A születés mítosza, az eleve elrendeltség tudata, a költői hivatás tragikus szépségeinek vállalása nagy erővel hatja át a kötet első ciklusát (*Már gondolhatótt*) és számos későbbi darabját, s a verseket olvasva bizonyosak lehetünk afelől: itt nem látványos szerepjátszásra készülődik valaki, hanem a bőrét viszi a vásárra, életét teszi a költészetre.

Induló költőnél természetes annak vizsgálata, hová kötődik leginkább, kik a mesterei. Nagy Gáspár költői műhelymunkájának tudatosságát bizonyítja az is, hogy nem kíván sokféle, alkatától nyilván idegen hangon szólani. Ha a mai magyar költészet áramlatai között a helyét keressük, akkor szinte magától értetődően jut eszünkbe az a látomásos-szimbolikus költői világ, amelyet Juhász Ferenc és Nagy László formált újszerűvé az ötvenes években. Am amiként náluk, úgy Nagy Gáspárnál sem lehet figyelmen kívül hagyni a népköltészet elementáris hatását, sőt tágítva: a népi világnak, a népi folklórnak, a régi paraszti életnek a verseket befolyásoló voltát. A sok példa közül tartalmilag a legfontosabb a *Sürgönyök*. Az indítás mindjárt a költői látásmódra is példa lehet: miként alkalmazza a felnagyítást, a látomásos felsorolás fegyelemmel kezelt eszközeit: „voltak akkora zablák / mint a Hold / emészthetetlen fékek / sárgarezesen gurulók”. A második és a harmadik strófa pedig épp a számunkra most fontos gyermekkori világ tárgyi-hangulati elemeit idézi fel: „voltak tollfosztók / és halotti torok / egyhangú borfejtesek / papszentelésre rejtett óborok / voltak ríkató mesék / és kuncgó mennyből angyalok / dunya alatti számárkehék / és keresztanyámtól pofonok”.

Már a *Sor* című antológiában, bemutatkozó soraiban vallotta: „Ösztönösen azokra figyelek, akik azt bizonyítják, hogy a költészet töretlen gerincek kopogtatása, s nem hiszik, hogy a segesvári és szárszói tragédia mindegy lenne az anyaföldnek.” Versegekben is fel-feltűnik a két költő életének tragédiája (*Ne fonjatok nekem veszőkosarat!*, *Segešvári nyár*, *Kristály-havazás idején*, *Egyetlen életünk*), a közép-pontba mégsem ezt állítja, hanem a feladat nagyságát, a pusztulás tudata ellenére vállalt szolgálat fenségességét. A kínálkozó példák közül hármat emelnék ki. A Dózsa György emlékére íródó vers, amelyből a kötet címét adó kép is származik, anynyi Dózsa-értelmezés után is tud újat adni: „Gyönyörű bünt hagytam rátok, / a lázadást, mely több mint Dózsa György; / mit bánom, ha több az áruló, / de lázadót is teremjen e föld!” (*Gyönyörű bünt*.) Az emberi értékeket megőrző-teremtő gyönyörű bűnnel jellemzi Nagy Lászlót is: „Kihordok minden álmot, / Talán így szentül vétekezem! / Elorzok pár évet még e földtől, / aztán gyökér fonódhat nyelvemen.” (*Gyökér fonódhat*.) S a harmadik, az *Egyetlen életünk*, a kötet egyik legösszetettebb, a költői történelemszemléletet és feladatvállalást leginkább feltáró verse. Többször feltűnik a dilemma, de itt a legerőteljesebben: Kell-e vállalni a feladatot? De miként Jónás sem menekülhetett, miként minden nagy előd szembenézett korával, ugyanúgy kell tennie mindenkinek, ki hozzájuk akar méltó lenni. S bár „meg kéne maradni, túlélni őket”, fontosabb a világ vállalása, a feladatoké, amelyek „sürgetik egyetlen életünket”.

Nagy Gáspár nyitott szemhatáru ember, sokféle benyomás éri, más művészeteké is, s ezek a kulturális élmények jelen vannak verseiben is. A kötet legjavához tartozik az Illés Árpád képeire írott *A tenger ajándéka* és a Kondor Béla emlékének ajánlott *Égi megbízás*. Jelentős a filmművészet hatása is. A kötet borítóján olvasható vallomása így indul: „Ha tehetném, minden nap beülnék egy magamra zárt óriás moziba, ahol két filmet vetítenek: délelőtt Huszárík *Elégiáját*, délután Shindo *Kopár szigetét*.” Érthetően a lírai elemeket bőven alkalmazó filmköltemények állnak közel hozzá.

A leggyakoribb kifejezés — képzőművészeti elem — a hó: „rugózik a Kárpátok hógerince”, „Asszony hófehérül az őszben”, „Szabályos tél jön. A földre hó, az emberre föld.” stb. stb. A hó, a havazás a tél képét idézi, leginkább a természetten túli, a társadalomban, az emberi létben lakozó télét. Szép a hóhullás, de embertelen (*Advent előtti*, *Kristály-havazás idején*, *Égi megbízás*, *Évszakok*). Máskor viszont a harmónia képét idézi fel (*Szerelem holdja*, *Anyámmal hófehérülök* lezárása).

